

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΑΚΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1954

ΕΠΙΜΕΛΕΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

γραμμὴ τῆς ζωῆς του...

Μὲ ὄρμη νεανικὴ ὡς τὸ τέλος, ποὺ τοῦ ἔκοψαν τὸ πόδι, πότε μὲ χαμόγελο μεθυγραφικὸ καὶ πότε μὲ τσουχτερὸ μαστίγιο, μὲ πεποίθησι πάντοτε στὴν ἀναγκαιότητα καὶ στὴ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου ποὺ καταπιάστηκε, τὸ συνέχιζε καὶ τὸ συμπλήρωνε ὅσο μπορούσε, ἀφιερώνοντας ὅλο καὶ πῶς ἀποκλειστικὰ τὴν ἐπιστημονικὴ του ἐνέργεια γιὰ νὰ διαφωτίσῃ, νὰ ἐξυψώσῃ καὶ νὰ κανονίσῃ τὴν ἀθάνατη γλῶσσα στὴ νέα της μορφή, σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτε, σὰ νὰ ἦταν τὸ πρῶμα ἀποφασισμένο ἀπ' ὅλους, σὰ νὰ εἶχε ἐμπρὸς του τὴν αἰωνιότητα. Θὰ δείχνονταν ἀκόμη μεγαλύτερος, ἂν δὲν εἶχε μικροὺς ἀντιπάλους. Ἄλλὰ ἢ ρετσινιά καὶ τ' ὄνειδος τοῦ μαλαρισμοῦ του θὰ τοῦ καταλογιστοῦν ἀπὸ

τὴν ἱστορία γι' ἀρετὴ καὶ τιμὴ. Τοῦ τὸ ἀναγνώρισαν ἤδη ὅσο ζοῦσε οἱ λογοτέχνες ὅλοι, ποὺ ἔτρεξαν στὸ σάλπισμά του, οἱ νέοι ποὺ ἐμπνέονταν ἀπ' αὐτὸν ἕνα ἐθνικοκοινωνικὸ ἰδανικὸ καὶ ἔβλεπαν στὸν Ψυχάρη μιὰ ἠθικὴ ἀρχὴ κι' ἕνα σύμβολο σὲ ἀγῶνα, ποὺ ἄσχετα ἀκόμη μὲ τὶς ἐπιτυχίες του, ξύπνησε ἀγωνιστὲς καὶ φανέρωσε χαραχτήρες. Καὶ μένει κληρονομιά τοῦ Ψυχάρη, μαζί μὲ τὸ ἔργο του, ποὺ γιὰ καιρὸ θὰ τὸ μελετοῦν ὅσοι θὰ θελήσουν νὰ γράψουν σωστὰ τὴ νέα κοινὴ γλῶσσα (ἢ «Ἀπολογία» του παίρνει ἐδῶ τὴν πρώτη θέση), τὸ ἰδανικὸ τῆς «Ἰδέας» του μὲ τὸ πλάτεμα ποὺ πῆρε, ὡς σήμερα ζωντανὸ καὶ ἄξιο νὰ ὑψώσῃ ἐκείνους ποὺ θὰ τοῦ γίνουν ἐργάτες.

(Ἀπὸ ὁμιλία στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσπίας, στὰ 1929)

ΜΑΝΟΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΓΕΝΑΡΧΗΣ

Ὁ Ψυχάρης, μορφὴ ἀδρὴ, πελεκημένη στὸ βράχο, κατατομὴ ἠγέτη, ἀνήκει σὲ μιὰν ἐποχὴ, κ' ἡ ἐποχὴ στὴν Ἱστορία. Αὐτὸ σημαίνει πὼς δὲν μπορεῖ πιά νὰ κριθεῖ μὲ τὰ καθημερινὰ κριτήρια. Τὸ ἔργο του — ἔργο λυτρωτικὸ, ἀναγεννητικὸ — ὁ λ ο κ λ ἠ ῥ ὠ θ η κ ε. Μπῆκε στὶς συνειδήσεις, γιὰ νὰ γίνει, τέλος, αὐτὸ τὸ ἴδιο συνείδηση. Τὴ σφραγίδα του θὰ τὴν κρατᾷ ὁ ἑλληνισμὸς ἀποτυπωμένη πάνω του ὅσο θὰ ὑπάρχει. Προσκλίνω μπροστὰ στὸν πνευματικὸ γενάρχη.

Σὰν λογοτέχνη, δὲν τὸν ἔχω, δὲν τὸν εἶχα ποτέ, γιὰ ὑπόδειγμα. Καλλιτέχνης θὰ πεῖ ἄνθρωπος ποὺ πέτυχε τὴν ἰσορροπία — τὴν κάποια ἰσορροπία, — προθέσεων καὶ μορφῆς. Τοῦ Ψυχάρη, οἱ προθέσεις ὑπε-

ρακοντίζουν τὴ μορφὴ, πρῶγμα ποὺ δίνει στὸ λόγο του ἕναν προγραμματικὸ χαρακτήρα. Ὅμως δὲν σημαίνει. Ὁ Λέσσιγκ — σ' ἄλλο βέβαια ἐπίπεδο — χειραφέτησε τὴ δραματικὴ ποίηση τοῦ τόπου του, χωρὶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος δραματικὸς ποιητής. Ὁ Ψυχάρης, μὲ τὴν ποιητικὴ φλόγα στὴν ψυχὴ του, ἤξερε πῶς πολὺ νὰ βροντᾷ παρὰ νὰ τραγουδάει. Ἐχει τὴν ἰδιοσυγκρασία τοῦ προφήτη, τὸν πρωτογονισμό του, τὴν ἀδιαλλαξία του, τὴν προσήλωσι σὲ μιὰν ἰδέα ἔμμονη, ποὺ φουντώνει τέλος σὲ δρᾶμα ἀποκαλυπτικὸ.

Ἄν ἔλειπαν ἕνας ἢ δυὸ καλοὶ λογοτέχνες ἀπὸ τὸ πάνθεό μας, θὰ μπορούσαμε καὶ πάλι νὰ ὑπάρξουμε. Δίχως τὸν Ψυχάρη, ὄχι.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

